

Zin en onzin rond de Bijbel

Bijbelgeloof, Bijbelwetenschap en Bijbelgebruik

Inleiding

Bijna dertig jaar zijn verstreken sedert de verschijning van mijn eerste boek van een trilogie over de Bijbel en zijn godsbeeld: *Wat zegt de Bijbel in Gods Naam? Nieuwe Bijbeluitleg en modern godsgeloof*, Boekencentrum, 's-Gravenhage 1977. Het tweede, *Gods oude plakboek: Visie op het Oude Testament*, is een jaar later verschenen, 1978 (beide vele malen herdrukt).

In de tussentijd had ik het derde boek gepubliceerd: *Zin en onzin over God: Een kritische beschouwing van gangbare godsvoorstellingen*, Boekencentrum, Zoetermeer, 1994 (ook meerdere malen herdrukt). De [internetversie](#) van dit boek is elders op mijn website te vinden.

Toen het stof dat de eerste twee boeken toentertijd hebben doen opwaaien was gaan liggen, heb ik in overleg met de uitgever de daarin besproken thema's opnieuw ter hand genomen.

Dat resulteerde in: *Zin en onzin rond de Bijbel: Bijbelgeloof, Bijbelwetenschap en Bijbelgebruik*, eveneens uitgegeven door Boekencentrum, Zoetermeer 2000. De internetversie is een bewerking van de tweede druk van dit boek.

De vragen rond het verstaan en gebruik van de Bijbel, die indertijd aan de orde werden gesteld, hadden intussen niets van hun relevantie en actualiteit verloren. Daarom heb ik ze opnieuw gesteld en meer diepgaand beantwoord. Sinds de jaren zeventig is er namelijk het een en ander veranderd. Enerzijds is er voor mensen op het grondvlak meer informatie over de Bijbel beschikbaar gekomen waardoor we met zijn allen verder zijn gekomen. Anderzijds heb ik persoonlijk, door de verdieping en verbreding van mijn kennis, een aantal nieuwe inzichten verworven die ik de moeite waard vond door te geven.

Ondanks meer dan twee eeuwen Bijbelwetenschap, waarin veel nieuw licht op de Bijbel is gevallen, is er helaas nog steeds veel onzin over het Boek der boeken in omloop, binnen zowel als buiten de kerk. Veel inzichten die al generaties lang bekend zijn en zeker onder Bijbelwetenschappers gemeengoed geworden zijn, blijken vaak nog niet goed doorgedrongen te zijn naar het grondvlak van de samenleving. Daardoor zijn bepaalde diepgewortelde opvattingen en voorstellingen van zaken, die op misvattingen berusten, blijven voortbestaan. Naar mijn inzicht kunnen alle misvattingen omtrent de Bijbel toegeschreven worden aan de traditionele fundamentalistische visie op de Bijbel.

Met het schrijven van dit boek had ik niet specifiek mensen binnen de kerk op het oog, maar met name ook mensen die de kerk en het geloof de rug hebben toegekeerd. Jammer genoeg hebben zij, bij het verlaten van de kerk, de fundamentalistische Bijbelbeschouwing waarmee ze opgegroeid zijn, er aan overgehouden. De daarop gebaseerde, soms absurde opvattingen over de Bijbel en over God, wil ik hier proberen recht te zetten. Door de onzin omtrent de Bijbel tegen het licht te houden, wilde ik vooral duidelijk maken wat de zin is, opdat zijn gedachtegoed beter tot zijn recht kan komen. Voor alle lezers van de Bijbel houd ik hierbij opnieuw een pleidooi om de resultaten van de Bijbelwetenschap serieus te nemen en in hun Bijbelbeschouwing te integreren. Zo hoop ik een bijdrage te leveren de Bijbel terug te brengen in de hele samenleving en mensen ertoe te brengen dat ze ons kostbaarste literaire erfgoed uit de oudheid met nieuwe ogen en met hernieuwde aandacht zullen blijven lezen.

Inhoudsopgave

1. Bijbelgeloof geconfronteerd met wetenschap

De verhouding tussen geloof en wetenschap
De opkomst van het historisch-kritische Bijbelonderzoek
Wegbereiders van het vrije wetenschappelijk onderzoek
De grondleggers van de moderne Bijbelwetenschap
De botsing tussen geloof en wetenschap
De rol van het fundamentalisme
De scheiding van geloof en wetenschap: de duplex ordo
Geloven als een kind?

2. De verworvenheden van de Bijbelwetenschap

Wat wil het wetenschappelijk Bijbelonderzoek?
Onontvreembare verworvenheden
Enkele diepgewortelde misvattingen

3. Hoe lezen we de verhalen in de Bijbel?

Voorwaarden voor een goed verstaan
Het ene verhaal is het andere niet
Het historische leerverhaal
Het niet historische leerverhaal
Verschijnselverklarende verhalen
Voorbeeldverhalen: Job, Daniël, Tamar, Bileam, Jona
Legitimatieverhalen: Mozes, Elia, Jezus
Het motief van het wonderbaarlijk ingrijpen van God in de natuur
Het motief van de wonderbare spijziging
Het motief van de wonderbaarlijke geboorte
Het motief van de bedreigde stammoeder
De bedreigde stamvader: het 'offer' van Isaak
Korte uitweiding: de dood van Jezus een zoenoffer?
Het motief van de opwekking van doden

4. Hoe gaan we om met de getallen in de Bijbel?

Symboliek en functie van getallen in de Bijbel
Hoe kregen getallen hun symbolische waarde?
De getalswaarde van de 22 letters van het Hebreeuwse alfabet

Nieuw licht op raadselachtige getallen

Het gebruik van getallen ter periodisering van de geschiedenis

De 'leeftijden' van de oervaders voor de zondvloed

De 'leeftijden' van de aartsvaders

5. De Bijbelse geboden: hun herkomst, status en relevantie

De Tien Geboden

De Tien Geboden toegelicht vanuit het perspectief van de vrijheid

Het ene gebod is het andere niet: een verschil in status

De functie van de Tien Geboden en die van de 'voorschriften en bepalingen'

De oorsprong van de Bijbelse geboden

De wijsheidstraditie: bakermat van universeel geldige waarden

De profetische wegwijzing: bakermat van maatschappelijk-ethische waarden

De priesterlijke leertraditie: bakermat van cultisch-religieuze voorschriften

Het boek Deuteronomium als bakermat van het jodendom

Jezus en de oudtestamentische geboden

De beslissende keuze voor christenen

6. Het 'spreken' van God: wat stellen we ons daarbij voor?

Over het spreken van God gesproken

God sprak bij wijze van spreken

Hoe komen godswoorden tot stand?

Het spreken van God bij de profeten: religieuze ervaring en overtuiging

De bewustwording van het spreken van God tijdens een religieuze ervaring

De bewustwording achteraf van het spreken van God in een gebeurtenis

Het spreken van God in de geschiedschrijving: een kwestie van geloof

7. Misvattingen betreffende de profetische geschriften

De aard van de Bijbelse profetie
Profetie en waarzeggerij
Het schema 'voorzegging en vervulling'
Het probleem van de onvervulde profetie
Ware en valse profetie
Occulte praktijken in Bijbels perspectief

8. Het 'einde der tijden' en de Bijbelse toekomstverwachting

Waandenkbeelden omtrent een schemerig thema
Profetische en apocalyptische geschriften
De Bijbelse visie op de toekomst
Een nieuwe hemel en een nieuwe aarde
De vernietiging van de kwade machten
Het vermeende 'einde der tijden'
De realisering van een nieuw bestel: twee voorstellingen
Door macht en geweld: de harde lijn
Door de Geest van God: de zachte lijn
Twee opvattingen over de 'wederkomst' van Jezus
De apocalyptisch-paulinische opvatting
Het veronachtzaamd alternatief

9. Visie op de Bijbel en zijn plaats in de samenleving

Een eigentijdse visie op de Bijbel
Een nieuwe oriëntatie ten aanzien van de status van de Schrift
De blijvende waarde van de Bijbel
Het behoud van de Bijbel in de West-Europese cultuur
De rol van de kerk
Het Bijbelse gedachtegoed als grondslag voor de theologie van de toekomst